

**Південноукраїнська організація
«Центр філологічних досліджень»**

**Міжнародна науково-практична
конференція**

**«ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ: СУЧАСНІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ»**

29–30 січня 2021 р.

Частина I

**Одеса
2021**

Многие исследователи сходятся во мнении, что истоками философии славянофилов стало противопоставление России и Европы, а также осмысление многочисленных заимствований из европейской культуры и их влияние на самобытность России. Славянофилы не отрицали необходимость учиться у Запада исходя из того, что Россия в значительной мере отставала в научном, техническом и культурном развитии. Однако критической оценке подвергались насильственные методы европеизации (например, штрафы, а с 1714 года ссылка за ношение бороды). Более того, европеизация охватывала только высшие слои общества, которые приобщились к европейской культуре в ущерб национальной. Таким образом, увеличивалась пропасть между интеллигенцией и народом, сохранившим самобытность.

ЛИТЕРАТУРА

1. Пушкин А.С. О ничтожестве литературы русской / Собрание сочинений в 10 томах. Т.6. Критика и публицистика [под ред. Д.Д. Благого, С.М. Бонди, В.В. Виноградова, Ю.Г. Оксмана]. – М. : ГИХЛ, 1962.
2. Анненков П.В. Общественные идеалы А.С. Пушкина // Вестник Европы, 1880. Т. 3, кн.6, С. 594–654.
3. Хомяков А.С. О старом и новой. Статьи и очерки [под ред. Фридендера]. – М.: Современник, 1988.
4. Фейнберг И. Примечания / А.С. Пушкин. История Петра I. Записки бригадира Моро-де-Бразе. М. : ГИХЛ, 1962. – Т. 8, С. 423–451.

Чорний І. В.

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри українознавства факультету № 2
Харківський національний університет внутрішніх справ
м. Харків, Україна

ПОСТАТЬ М. ШУСТОВА У ПОВІСТІ ЛАДИ ЛУЗІНОЇ «ТІНЬ ДЕМОНА»

Повість «Тінь Демона» (2016) входить до циклу «Київські відьми» відомої сучасної української російськомовної письменниці Лади Лузіної. Твори цього літературного проекту, яких зараз написано більше десяти, дослідники умовно поділяють на «фольклорно-етнографічні», присвячені різноманітним українським святам та звичаям, і так звані «культурологічні», де йдеться про київські старожитності (будинки,

церкви) та видатних людей, життя та творчість яких були пов'язані з Києвом. «Тінь Демона» належить до другої групи. Серед персонажів тут виступають такі знамениті діячі межі XIX – XX століть, як Михайло Врубель, Вільгельм Котарбінський. Серед епізодичних персонажів з'являється й відомий підприємець, один із співвласників товариства «Шустов і сини» Микола Миколайович Шустов.

Зазвичай історичні постаті у творах з циклу «Київські відьми» хоча й не відіграють головної ролі, проте посідають помітне місце у їхній загальній архітектоніці, значно впливаючи на розвиток сюжету, на долі трьох головних героїнь («києвиць» Дарини, Маші та Катерини). Такими у «Тіні Демона» є живописці Врубель та Котарбінський. Засновник коньячної справи в Україні Шустов з'являється тільки в одному з епізодів, пов'язаних з перебуванням києвиць Дарини та Катерини в Одесі. Вирішальної ролі виноторговець не відіграє, давши поштовх для подальшого розвитку лише одного з сюжетних ходів (студент-бунтівник мало не вбиває Дарину Чуб). Проте спілкування з ним додає деяких нових рис до портрету києвиці Катерини Дображанської, яку в «Тіні Демона» показано переважно на другому плані.

Аналіз прийомів відтворення постаті Миколи Миколайовича Шустова ілюструє, як у цілому Лузіна працює з історичними персонажами. Письмениця досить вільно оперує документальним матеріалом, створюючи свою власну, дещо суб'єктивну версію біографії відомої особи, що можна схарактеризувати як «мій NN» (де NN будь-який історичний діяч). Такі версії «своїх» Врубеля, Ахматової, Булгакова Лузіна створює у різних творах з циклу «Київські відьми». Відносно до М. М. Шустова авторка допустилась кількох значних анахронізмів. Описуючи відомий приклад «агресивної реклами», коли купка студентів, заходячи до якогось з одеських ресторанів вимагала у кельнера шустівського коньяку і, отримавши відмову, зчиняла бешкет, Лузіна приписує винахід його Миколі Миколайовичу Шустову, тоді як цей прийом вигадав набагато раніше батько підприємця, засновник торговельного будинку Микола Леонтійович Шустов. І рекламувався не коньяк, який Шустови тоді ще не виробляли, а горілка. Микола Миколайович дійсно вигадав, як рекламувати коньяк, залучивши до кампанії не студентів, яким не по кишені був дорогий спиртний напій, а акторів і зубожілих дворян. У повісті таке рішення йому підказує бізнес-леді Катерина Дображанська.

Таким чином, Лада Лузіна відтворює у повісті «Тінь Демона» постать Миколи Миколайовича Шустова, насамперед, у якості своєрідного «маяка», що має подати сигнал читачеві для впізнання конкретного місця у певну історичну епоху. Письмениця безпідставно вважає промисловця-винороба Шустова однією зі знакових фігур для Одеси початку XX століття, адже саме там Шустови заснували

у 1863 році відомий і донині коньячний завод і саме завдяки Миколі Миколайовичу (про що згадується у повісті) продукція цього заводу отримала право зватися «коньяк», а не «бренді». Також письменниця використовує тут типовий для історичної фантастики художній прийом, коли мандрівник у часі «підказує» якесь наукове відкриття або винахід (закон, прилад, технічний процес) його історичному авторові, що слугує для поглиблення характеристики головного героя твору (в нашому випадку киявиці Катерини Дображанської).

ЛІТЕРАТУРА

1. Лузина Л. Киевские ведьмы. Тень Демона. Харьков : Фолио, 2016. 378 с.
2. Петухова Е. И. Интермедальность в повести Лады Лузиной «Никола Мокрый». *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Літературознавство*. 2016. Вип. 2. С. 110–121.
3. Черный И.В. Оппозиция свое/чужое в повести Лады Лузиной «Тень Демона». *Вісник Харківського національного університету ім.В. Н. Каразіна. Сер.: Філологія*. 2017. Вип. 76. С. 348–352.